

MAKROEKONOMSKA PERFORMANSA HRVATSKE

Vuković, Marin

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:145:062398>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-19**

Repository / Repozitorij:

[EFOS REPOSITORY - Repository of the Faculty of Economics in Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Ekonomski fakultet u Osijeku
Preddiplomski studij Financijski menadžment

Marin Vuković

MAKROEKONOMSKA PERFORMANSA HRVATSKE

Završni rad

Osijek, 2022.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Ekonomski fakultet u Osijeku
Preddiplomski studij Financijski menadžment

Marin Vuković

MAKROEKONOMSKA PERFORMANSA HRVATSKE

Završni rad

Kolegij: Makroekonomija

JMBAG: 0010229759

e-mail: mvukovic@efos.hr

Mentor: Prof. dr. sc. Đula Borozan

Osijek, 2022.

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of Economics in Osijek
Undergraduate Study Financial management

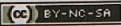
Marin Vuković

MACROECONOMIC PERFORMANCE OF CROATIA

Final paper

Osijek, 2022

IZJAVA
O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI,
PRAVU PRIJENOSA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA,
SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA I
ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je Završni rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom *Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska*.
3. Kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15).
4. Izjavljujem da sam autor/autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studenta: Marin Vuković

JMBAG: 0010229759

OIB: 01881152729

e-mail za kontakt: marin.vukovic02@gmail.com

Naziv studija: Financijski menadžment

Naslov rada: Makroekonomska performansa Hrvatske

Mentorica rada: Prof. dr. sc. Đula Borožan

U Osijeku, 6. 9. 2022. godine

Potpis Marin Vuković

Makroekonomska performansa Hrvatske

SAŽETAK

Makroekonomska performansa predstavlja zdravstveno stanje nekog gospodarstva. Za njezin prikaz koriste se podatci o realnom bruto domaćem proizvodu ili njegovoj stopi rasta, stopi inflacije i stopi nezaposlenosti. Predmet i cilj ovog rada je analizirati makroekonomsku performansu Hrvatske u razdoblju od 2015. do 2021. godine. Radi stjecanja bolje slike o istoj, usporedit će se s makroekonomskom performansom Bugarske, Češke, Estonije, Litve, Latvije, Mađarske, Poljske, Rumunjske, Slovačke, Slovenije te Srbije. Analizirani podatci o stopi rasta realnog BDP-a, stopi inflacije i stopi nezaposlenosti su prikupljeni iz službenih statističkih izvora Hrvatske narodne banke, Hrvatske gospodarske komore, Eurostata i Međunarodnog monetarnog fonda.

Hrvatska je u razdoblju između 2015. i 2019. godine bila suočena sa stabilnim stopama rasta realnog BDP-a u rasponu od 2.5% do 3.5% te s deflacijom 2015. i 2016. godine, odnosno inflacijom od 2017. godine. Stopa nezaposlenosti u početku promatranog razdoblja je bila relativno visoka, da bi se do 2019. godine spustila na razinu ispod 7%. Tijekom pandemije hrvatsko gospodarstvo je doživjelo najveći pad od svih promatranih zemalja, ali i najveći rast 2021. godine. Prema konkurentnosti, Hrvatska je najslabije plasirana od promatranih EU zemalja što je posljedica odlaganja provedbe strukturnih reformi.

Ključne riječi: Hrvatska, bruto domaći proizvod, inflacija, nezaposlenost, konkurentnost

Macroeconomic performance of Croatia

ABSTRACT

Macroeconomic performance represents the state of health of an economy. Data on real gross domestic product or its growth rate, inflation rate and unemployment rate are used for its presentation. The subject and goal of this paper is to analyze the macroeconomic performance of Croatia in the period from 2015 to 2021. In order to get a better picture of it, it will be compared with the macroeconomic performance of Bulgaria, the Czech Republic, Estonia, Lithuania, Latvia, Hungary, Poland, Romania, Slovakia, Slovenia and Serbia. The analyzed data on the growth rate of real GDP, the inflation rate and the unemployment rate were collected from the official statistical sources of the Croatian National Bank, the Croatian Chamber of Commerce, Eurostat and the International Monetary Fund.

In the period between 2015 and 2019, Croatia was faced with stable real GDP growth rates in the range of 2.5% to 3.5% and with deflation in 2015 and 2016, i.e. inflation from 2017. The unemployment rate at the beginning of the observed period was relatively high, but by 2019 it would drop to a level below 7%. During the pandemic, the Croatian economy experienced the largest decline of all observed countries, but also the largest growth in 2021. In terms of competitiveness, Croatia is ranked the weakest of the observed EU countries, which is a consequence of the delay in the implementation of structural reforms.

Keywords: Croatia, gross domestic product, inflation, unemployment, competitiveness

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Metodologija rada	2
2.1. Sadržaj i struktura rada	2
2.2. Metode istraživanja.....	2
3. Teorijska podloga i pojmovno određenje predmeta rada	3
3.1. Bruto domaći proizvod	3
3.1.1. Nominalni i realni bruto domaći proizvod.....	3
3.1.2. Izračun Bruto domaćeg proizvoda	5
3.2. Stopa inflacije	8
3.2.1. Izračun stope inflacije	9
3.2.2. Vrste inflacije.....	10
3.3. Stopa nezaposlenosti	11
3.3.1. Izračun stope nezaposlenosti.....	11
3.3.2. Vrste nezaposlenosti	12
3.4. Povezanost indikatora makroekonomske performanse	13
3.4.1. Okunov zakon	13
3.4.2. Phillipsova krivulja	14
4. Analiza makroekonomske performanse Hrvatske	16
4.1. Bruto domaći proizvod Hrvatske u usporedbi s odabranim zemljama	16
4.2. Stopa inflacije Hrvatske u usporedbi s odabranim zemljama	21
4.3. Stopa nezaposlenosti Hrvatske u usporedbi s odabranim zemljama	25
4.4. Konkurentnost hrvatskog gospodarstva	29
5. Rasprava	32
6. Zaključak	34
Literatura	35
Popis tablica	38
Popis slika	38
Popis grafikona	38

1. Uvod

Pitanja postavljena na makroekonomskoj razini prisutna su svakodnevno, bilo da je riječ o naslovima u novinama, raznovrsnim informativnim emisijama koje se emitiraju posredstvom javnih medija ili čak i sadržajima na društvenim mrežama. Temeljne informacije vezane uz makroekonomiju, a na temelju kojih se postavljaju raznovrsna pitanja i potiču debate, uglavnom se odnose na makroekonomsku performansu neke zemlje, odnosno na razinu realnog bruto domaćeg proizvoda (BDP) ili njegovoj stopi rasta, stopi inflacije i stopi nezaposlenosti. Bez obzira nalazi li se ekonomija u polju zainteresiranosti pojedinca ili kućanstva, ona je neizbježna tema s obzirom da makroekonomska performansa „diktira“ sudbinu pojedinca na mikro razini, odnosno cjelokupnog pučanstva na makro razini. Tako će, primjerice, porast nezaposlenosti zabrinuti zaposlene osobe jer će potencijalno dovesti u pitanje i njihovo radno mjesto, ali će i dodatno obeshrabriti već nezaposlene osobe koje će onda još teže doći do posla. Naprotiv, porast stope BDP-a mogao bi razveseliti pojedinca jer bi to značilo da društvo postaje bogatije, barem u prosjeku.

No, treba biti oprezan kako se pojedini pokazatelji makroekonomske performanse tumače. Primjerice, porast cijene ulja ne znači nužno da je u gospodarstvu prisutna inflacija jer se inflacija odnosi na porast opće razine cijena, a ulje, ako se gleda indeks potrošačkih cijena, predstavlja samo jednu od sastavnica promatrane košarice dobara, na temelju koje se isti izračunava. Stoga će u nastavku ovog rada, kao teorijska podloga, biti detaljnije objašnjeni indikatori makroekonomske performanse te će se u empirijskom dijelu provesti analiza makroekonomske performanse Republike Hrvatske i ista usporediti s makroekonomskom performansom Bugarske, Češke, Estonije, Litve, Latvije, Mađarske, Poljske, Rumunjske, Slovačke, Slovenije te Srbije. Također će se i dodatno provesti usporedba konkurentnosti gospodarstva Hrvatske s prethodno navedenim zemljama, izuzev Srbije, zbog nedostupnih podataka. Treba imati na umu kako osnovni pokazatelji makroekonomske performanse često nisu dovoljni da bi se dobila stvarna slika stanja nekog gospodarstva te je potrebno u tu svrhu uključiti i ostale pokazatelje konkurentnosti nekog gospodarstva.

2. Metodologija rada

Ovaj dio rada objasniti će metodologiju putem koje će biti izrađen empirijski dio rada. Ista ima za cilj definiranje svih elemenata vezanih uz rad, a sastoji se od dva dijela; prvi dio koji navodi korištene metode istraživanja te drugi dio u kojemu se opisuje sadržaj i struktura rada.

2.1. Sadržaj i struktura rada

Rad je strukturiran u šest poglavlja. Prvo poglavlje se bavi uvodom, koje za cilj ima uvesti čitatelja u temu završnog rada te se u istom navodi svrha rada, odnosno cilj koji se radom nastoji postići. Drugo poglavlje je metodologija rada u kojoj se definiraju svi elementi vezani uz rad. Treće poglavlje predstavlja teorijsku podlogu i pojmovno određenje predmeta rada, gdje se daje opširniji prikaz postojećih znanja o temi i navode pojmovi koji će se daljnje koristiti u empirijskom dijelu rada. Četvrto poglavlje predstavlja empirijski dio rada gdje se opisuje istraživanje te dobiveni rezultati istraživanja. Peto poglavlje je rasprava čiji je cilj povezivanje teorijskog i empirijskog dijela rada. Šestim poglavljem se zaključuje rad predstavljanjem sinteze svega iznesenog u radu.

2.2. Metode istraživanja

Prva korištena metoda prilikom pisanja ovog dijela završnog rada je metode kompilacija pomoću koje će se svi pronađeni statistički podatci preuzeti sa službenih izvora i objediniti u cjelinu. Druga metoda je metoda komparacije kojom se uspoređuju analizirani podatci. Iduća metoda je metoda analize, pomoću koje će se preuzeti podatci numeričkog tipa analizirati kako bi mogli biti izvedeni zaključci. Posljednja korištena metoda je metoda sinteze koja sve dostupne podatke, analize, usporedbe i zaključke formira u cjelinu.

3. Teorijska podloga i pojmovno određenje predmeta rada

Kao što je i u uvodu navedeno, temeljni pokazatelji makroekonomske performanse su razina realnog BDP-a ili njegova stopa rasta, stopa inflacije i stopa nezaposlenosti. Osim što svaki navedeni pokazatelj opisuje makroekonomsku performansu neke zemlje, oni ujedno mogu biti i međusobno povezani. Tako primjerice rast BDP-a ima za posljedicu pad nezaposlenosti, što je predstavljeno Okunovim zakonom; ali ni to nije nužno uvijek slučaj. U nastavku će biti objašnjene i ostale povezanosti, ali i same definicije, vrste te elementi od kojih su sastavljeni pojedini indikatori, počevši od BDP-a.

3.1. Bruto domaći proizvod

Blanchard (2021.) navodi tri definicije BDP-a. Prema prvoj definiciji, BDP predstavlja vrijednost finalnih proizvoda i usluga proizvedenih u gospodarstvu tijekom danog razdoblja. Naglasak se stavlja na riječ *finalnih* s obzirom da se želi izračunati proizvodnja finalnih dobara, a ne intermedijarnih. Druga definicija označava BDP kao sumu dodane vrijednosti gospodarstvu tijekom danog vremena. Dodana vrijednost se definira kao vrijednost proizvodnje umanjena za vrijednost intermedijarnih dobara korištenih u proizvodnji. Kao što je i u samim definicijama navedeno, BDP je promatran sa stajališta proizvodnje, ali osim proizvodnje, BDP se može promatrati i sa stajališta prihoda. Tako se dolazi i do treće definicije gdje je BDP opisan kao suma prihoda u gospodarstvu tijekom danog razdoblja. Neovisno o tome koju definiciju koristili, odnosno za koju se metodu izračuna BDP-a odlučili, dobiveni iznos mora biti isti.

3.1.1. Nominalni i realni bruto domaći proizvod

Rast BDP-a može biti uzrokovan rastom proizvodnje, ali i rastom cijena. Stoga je potrebno napraviti razliku između realnog BDP-a i nominalnog BDP-a. Krugman i Wells (2015.) definiraju realni BDP kao ukupnu vrijednost svih finalnih dobara i usluga proizvedenih u gospodarstvu tijekom godine, izračunatu koristeći cijene odabrane bazne godine. Realni BDP uvijek dolazi s informacijom o korištenoj baznoj godini. Kako bi se izračunao ukupni output nekog gospodarstva, koristi se upravo realni BDP i to zato da bi se izbjegao problem promjene cijena koji može

poremetiti promjene o stvarnoj vrijednosti proizvodnje proizvoda i usluga tijekom vremena. Nominalni BDP isti autori definiraju kao vrijednost BDP-a koja nije korigirana za promjene u cijenama te se izračunava koristeći cijene u godini u kojoj je output i proizveden. Pojednostavljeni primjer u *Tablici 1* prikazuje razliku između nominalnog i realnog BDP-a.

Tablica 1: Razlika između nominalnog i realnog BDP-a

	Nominalni BDP (u kn)	Realni BDP (u kn)
2016.	50.000	50.000
2017.	60.000	50.000
2018.	70.000	50.000
2019.	96.000	60.000

Izvor: Autorova izrada

Na primjeru iz *Tablice 1* vidljivo je kako utjecaj porasta razine cijena može stvoriti pogrešnu sliku o stanju nekog gospodarstva. Uzmimo kako je u 2016. godini proizvedeno 10.000 komada jabuka (iako se u praksi za izračun BDP-a uzimaju u obzir svi finalni proizvodi i usluge) po cijeni od 5 kn/kom, dobiva se iznos od 50.000 kuna. S obzirom da je početna godina 2016. uzeta i za baznu godinu, onda je u toj godini vrijednost nominalnog i realnog BDP-a izjednačena. Razlika je vidljiva već u idućoj godini, gdje je prikazano kako je realni BDP ostao nepromijenjen, dok je nominalni porastao na 60.000 kuna. Razlog rasta BDP-a nije zbog porasta proizvodnje, proizvodnja je ostala nepromijenjena (10.000), ali je porasla razina cijena za 20%, odnosno s 5 kn na 6 kn po komadu. Štoviše, proizvodnja se nije mijenjala sve do 2019. godine kada je porasla s 10.000 na 12.000 komada jabuka pa je i realni BDP u 2019. godini porastao za 20% u odnosu na prethodnu godinu. Nominalni BDP je također porastao, ali ne samo zbog porasta proizvodnje već i zbog porasta cijena koje su konstantno rasle iz godine u godinu. Tako je u 2019. godini porast nominalnog BDP-a bio 37.14% u odnosu na godinu prije. Prema tome, nominalni BDP ne samo da može rasti zbog utjecaja porasta razine cijena, iako se proizvodnja nije mijenjala, već može ukazivati i na osjetno veći porast ako je uistinu i došlo do rasta proizvodnje. Treba napomenuti i kako rast BDP-a ne mora uvijek biti pozitivan, moguće je i da dođe do smanjenja obujma

proizvodnje, a samim time i potrošnje finalnih proizvoda i usluga. Takva situacija ukazuje na gospodarski pad u odnosu na prethodno usporedno razdoblje.

3.1.2. Izračun bruto domaćeg proizvoda

BDP se može izračunati na tri načina koristeći rashodnu, dohodovnu ili proizvodnu metodu. Izračun BDP-a bilo kojom od navedenih metoda treba voditi istim dobivenim rezultatom s obzirom da vrijedi jednakost između proizvodnje, rashoda i dohotka. U nastavku slijedi objašnjenje svake od navedenih metoda te načini njihova izračunavanja.

Rashodna metoda

Za izračun BDP-a prema rashodnoj metodi potrebne su četiri temeljne komponente; osobna potrošnja (C), investicije (I), državna potrošnja (G) te neto izvoz (NX). BDP je jednak zbroju tih komponenti, odnosno:

$$Y = \text{BDP} = C + I + G + \text{NX}.$$

Osobna potrošnja je obično sadržana u 2/3 BDP-a te predstavlja daleko najveću komponentu, a sastoji se od potrošnje kućanstva na proizvode i usluge. Proizvodi koje kućanstvo koristi mogu biti trajni, kao što su automobili ili hladnjaci, i netrajni kao što su hrana i pića, dok se usluge odnose na frizerske, zdravstvene i ostale. „Investicije su kupnja proizvoda koji će biti korišteni u budućnosti radi proizvodnje dodatne količine proizvoda i usluga“ (Mankiw i Taylor, 2014; 443). Investicije se prema Mankiwu (2016.) dijele na poslovne fiksne investicije, rezidencijalne fiksne investicije i investicije u zalihe. Poslovne fiksne investicije se odnose na kupnju objekata, kao što su primjerice tvornice i skladišta, opremu i intelektualno vlasništvo, bilo da je riječ o softwaru, istraživanju i razvoju, literaturi i sličnome. Rezidencijalne investicije se odnose na kupnju novih stambenih prostora od strane sektora kućanstva. Investicije u zalihe označavaju promjenu u količini dobara koju poduzeća drže u skladištu, uključujući sirovine i materijale, proizvodnju u tijeku i gotovu robu. Državna potrošnja predstavlja kupnju proizvoda ili usluga od strane države, koja može biti na lokalnoj ili nacionalnoj razini. Proizvodi i usluge obuhvaćeni državnim potrošnjom se ogledaju u vidu kupnje uredske opreme, aviona, automobila i sličnoga. Posljednja

komponenta odnosi se na neto izvoz, razliku između izvoza i uvoza neke zemlje. Izvoz predstavlja kupnju domaćih proizvoda i usluga od strane inozemstva, a uvoz označava kupnju inozemnih proizvoda i usluga od strane domaćeg stanovništva, tvrtki i države. Ukoliko je razlika između izvoza i uvoza pozitivna, onda zemlja ima trgovinski suficit s inozemstvom. Ako je ta razlika negativna, onda zemlja ima trgovinski deficit s inozemstvom. *Tablica 2* daje ilustrativni primjer izračuna BDP-a prema rashodnoj metodi.

Tablica 2: Izračun BDP-a prema rashodnoj metodi

	Ukupan iznos BDP-a (milijarde eura)	Postotak BDP-a
Osobna potrošnja (C)	6 700	67%
Netrajna dobra	1 500	15%
Trajna dobra	1 000	10%
Usluge	4 200	42%
Investicije (I)	1 250	12,5%
Poslovne fiksne	750	7,5%
Rezidencijalne	550	5,5%
Investicije u zalihe	-50	-0,5%
Državna potrošnja (G)	2 200	22%
Neto izvoz (NX)	- 150	-1,5%
Izvoz (X)	1 500	15%
Uvoz (IM)	1 650	16,5%
BDP (Y)	10 000	100%

Izvor: Autorova izrada prema Tablici 2.1 Expenditure Approach to Measuring GDP in the United States, 2008 (Abel, Bernanke, Croushore, 2011:31)

Dohodovna metoda

S jedne strane BDP predstavlja vrijednost svih finalnih proizvoda i usluga proizvedenih u nekoj ekonomiji, ali isto tako BDP je jednak vrijednosti ukupnih zarađenih prihoda u gospodarstvu. Razlog tomu je što za svaku kunu dobivenu prodajom proizvoda, dolazi kuna zarađenog prihoda. Prema dohodovnoj metodi, najveći dio se odnosi na prihode za naknadu zaposlenicima u vidu plaća, ali i ostalih beneficija, uključujući beneficije za zdravstveno i mirovinsko, dok se ostatak dijeli na poreze koji su umanjeni za subvencije, neto poslovni višak te amortizaciju fiksnog kapitala.

Tablica 3: Izračun BDP-a prema dohodovnoj metodi

	Ukupan iznos BDP-a (milijarde eura)	Postotak BDP-a
Naknada zaposlenima	5 500	55%
Plaće	4 750	47,50%
Beneficije	750	7,50%
Porezi umanjeni za subvencije za poduzeća	900	9%
Neto poslovni višak poduzeća	2 500	25%
Amortizacija fiksnog kapitala	1 100	11%
BDP	10 000	100%

Izvor: Autorova izrada prema Tablici 2.2 The Income Approach to U.S. GDP in 2015 (Jones, 2018:24)

Proizvodna metoda

Jones (2018.) proizvodnu metodu gleda na dva načina poput ostalih ekonomista. Prvi se odnosi na to da svaki proizvođač stvara vrijednost BDP-a koja je jednaka dodanoj vrijednosti prilikom proizvodnje. Dodana vrijednost, kao što i sam naziv kaže, se izračunava tako da se od finalne vrijednosti oduzme vrijednost intermedijarnih proizvoda. Time se dobiva vrijednost koju je svaki

proizvođač dodao kako bi proizveo i prodao svoj output. Druga važna implikacija proizvodne metode je ta da za obračun koristi samo onu vrijednost koja je novo proizvedena. Primjerice, izgradnja nove kuće i njezina prodaja za 500 tisuća eura ulazi u obračun BDP-a u cjelokupnom iznosu. Međutim, kupnja starije izgrađene kuće za istih 500 tisuća eura od vlasnika koji ju je platio 400 tisuća eura mjesec dana ranije, značit će povećanje BDP-a za 100 tisuća eura prihoda zaradenog od strane tadašnjeg vlasnika kuće.

Tablica 4: Izračun BDP-a prema proizvodnoj metodi

	Ukupan iznos BDP-a (milijarde eura)
Bruto dodana vrijednost	9 200
Porezi na proizvode minus subvencija na proizvode	800
BDP	10 000

Izvor: Autorova izrada prema Tablica 3.4.: BDP u Hrvatskoj prema proizvodnoj metodi u 2012. i 2016., tekuće cijene (tis. kuna) (Borozan, 2019:28)

3.2. Stopa inflacije

Dvije su međusobno povezane definicije koje opisuju inflaciju. Prema jednoj, inflacija predstavlja porast opće razine cijena, dok prema drugoj, inflacija označava pad vrijednosti novca. Postotak po kojoj cijene rastu iz jednog u drugo razdoblje predstavlja stopu inflacije. Pad vrijednosti novca se ogleda u njegovoj kupovnoj moći pa tako primjerice 100 kuna danas ne vrijedi isto kao i 100 kuna prije 15 godina. Odnosno, ako smo prije 15 godina za 100 kuna mogli kupiti 25 litara mlijeka, danas za isti iznos možemo kupiti 20 litara.

Suprotno od inflacije je deflacija. Deflacija predstavlja negativnu inflaciju, odnosno pad opće razine cijena. Iako je inflacija učestalija u gospodarstvima, nije nemoguće i da se dogodi deflacija. Primjerice, Hrvatska je 2016. godine zabilježila prosječnu godišnju stopu deflacije od 1.1 % (MMF, 2022.)

3.2.1. Izračun stope inflacije

Jedan od načina izračuna prisutnosti inflacije u gospodarstvu je putem deflatora BDP-a. Deflator BDP-a se računa tako da se vrijednost nominalnog BDP-a podijeli s vrijednošću realnog BDP te se dobiveni iznos pomnoži sa 100 kako bi se dobio postotak, tj. stopa inflacije. Zbog toga i naziv deflator BDP-a, s obzirom da deflacioniranje predstavlja pretvaranje vrijednosti iz nominalnih termina u realne termine. Koristeći podatke iz *Tablice 1*, stopa inflacije izračunata na temelju deflatora BDP-a za 2018. godinu iznosila bi 40% (Deflator BDP-a = $(70.000/50.000)*100 = 140$, 100 je baza, a sve iznad toga označava inflaciju. Naprotiv, sve ispod 100 označava deflaciju s time da je za izračun stope deflacije potrebno od dobivenog deflatora BDP-a oduzeti 100).

U praksi se za izračun stope inflacije najčešće koristi indeks potrošačkih cijena (IPC). „Kao što BDP pretvara količine mnogih proizvoda i usluga u jedan broj mjereći pri tome vrijednost proizvodnje, tako i indeks potrošačkih cijena pretvara cijene mnogih proizvoda i usluga u jedan indeks mjereći opću razinu cijena“ (Mankiw, 2016:34) Ako tipično kućanstvo kupuje 4 litre ulja i 5 kilograma brašna mjesečno (za razliku od deflatora BDP-a koji se zbog kompleksnosti izračunava kvartalno kada i sam BDP, indeks potrošačkih cijena se izračunava na mjesečnoj bazi), tada će košarica dobara sadržavati 4 litre ulja i 5 kilograma brašna. Indeks potrošačkih cijena pokazuje koliko košta kupnja prethodno spomenute košarice dobara danas u odnosu na prethodno razdoblje. Ako je bazna godina 2016., indeks se može zapisati u obliku formule:

$$IPC = \frac{(4 * TRENUTNA CIJENA ULJA) + (5 * TRENUTNA CIJENA BRAŠNA)}{(4 * CIJENA ULJA IZ 2016.) + (5 * CIJENA BRAŠNA IZ 2016.)}$$

Uz indeks potrošačkih cijena, postoje još i brojni drugi indeksi razine cijena. Primjerice, indeks proizvođačkih cijena koji mjeri cijenu tipične košarice proizvoda koju kupuju tvrtke, a ne potrošači.

U praksi se često koristi i pojam temeljna inflacija, koji označava mjerenje stope inflacije bez uračunavanja cijena hrane i energije. Razlog isključivanja navedenih komponenti je zbog toga što su hrana i energija relativno volatilni, njihova cijena se učestalo mijenja te se zbog toga na temeljnu inflaciju gleda i kao na boljeg pokazatelja inflatornih kretanja.

3.2.2. Vrste inflacije

Prisutnost inflacije u gospodarstvu ne označava nužno loše stanje, štoviše, mnoge središnje banke, među njima i Hrvatska narodna banka (HNB, 2015.), najčešće ističu kao jedan od ciljeva i ostvarivanje blago pozitivne stope inflacije u dužem razdoblju. Krugman i Wells (2015.) navode kako je razlog taj što je iskustvo pokazalo da smanjenje stope inflacije¹ je vrlo teško i skupo jednom kada je visoka stopa inflacije postala prisutna u gospodarstvu. Prvenstveno se to ogleda u tome da suzbijanjem visoke stope inflacije u pravilu dolazi do povećanja stope nezaposlenosti te je potrebno određeno vrijeme da se gospodarstvo vrati u „normalno“ stanje. Zato je važno promptno reagirati na znakove ubrzane inflacije kako ona ne bi postala štetna za gospodarstvo.

Borozan (2019.) navodi podjelu inflacije prema intenzitetu na:

- latentnu ili potencijalnu inflaciju koja ima dugoročan karakter, a ispoljava se kao kontinuirano sporo rastuća razina cijena kod koje stopa inflacije ne prelazi 5%
- osrednju ili umjerenu inflaciju koja se veže uz iznimna vremenska razdoblja te se obično kreće u rasponu 5 – 10%
- galopirajuću inflaciju kod koje se godišnja stopa inflacije izražava u dvo- ili troznamenkastim brojkama te kao takva može prelaziti i 200%. Ta inflacija izaziva izrazito štetne posljedice, progresivno se razvija, ponekad sve do kraha novčanog sustava
- hiperinflaciju koja je osobito razorna inflacija i van kontrole monetarne vlasti. Njezina stopa premašuje 50% mjesečno ili 1000% godišnje. Tako visoka stopa inflacije mora trajati barem jednu godinu da bi se govorilo o hiperinflaciji. Prema Mankiwu (2016.) hiperinflacija je prisutna ako stopa inflacija premašuje 500% godišnje.

Za gospodarstvo je najteži oblik hiperinflacija i zbog njezine prisutnosti potrebno je kreirati antiinflacijski program kako bi se ona suzbila.

¹ Smanjenje stope inflacije naziva se dezinflacija. Potrebno ga je razlikovati od pojma deflacije koji označava negativnu inflaciju, dok je kod dezinflacije inflacija i dalje prisutna iako se taj postotak smanjuje.

3.3. Stopa nezaposlenosti

Nezaposlenost predstavlja broj osoba koje nisu zaposlene, ali aktivno tragaju za poslom. Aktivno traženje posla znači redovitu prijavu nezaposlene osobe službenom zavodu za zapošljavanje, čime osoba dokazuje da je voljna raditi ukoliko joj se ukaže prilika. Međutim, postoje brojne osobe koje već duže vremena bezuspješno traže posao te u jednom trenutku prestaju s aktivnim traženjem posla jer su izgubile nadu za dobivanje istog. Takve osobe pripadaju obeshrabrenim radnicima koji nisu uključeni u broj nezaposlenih te samim time ne čine stopu nezaposlenosti u zemlji. Prema članku 10. Zakona o tržištu rada (NN 18/22., Zakon o tržištu rada, čl. 10) u Republici Hrvatskoj se pod nezaposlenom osobama smatra *svaka osoba sposobna za rad, u dobi od 15 do 65 godina, koja nije u radnom odnosu odnosno ne obavlja samostalnu djelatnost te aktivno traži posao za rad. U nezaposlene osobe se ne ubrajaju osobe koje ostvaruju mjesečni primitak od pružanja usluga prema posebnim propisima, imaju registrirano trgovačko društvo ili drugu pravnu osobu odnosno više od 25% udjela u trgovačkom društvu ili drugoj pravnoj osobi, članovi ili upravitelji zadruga, osobe koje imaju registriran obrt, slobodno zanimanje ili djelatnost poljoprivrede i šumarstva, umirovljenici, redoviti učenici i studenti.*

3.3.1. Izračun stope nezaposlenosti

Za izračun stope nezaposlenosti potrebni su podatci o ukupnom broju nezaposlenih i broju radne snage. S obzirom da je nezaposlenost definirana u prethodnom dijelu, potrebno je i definirati što predstavlja broj radne snage. Radnu snagu predstavljaju sve nezaposlene i zaposlene osobe te se stopa nezaposlenosti računa kao udio nezaposlenih u radnoj snazi, odnosno zapisano formulom:

$$n = \frac{N}{RS} (* 100),$$

gdje n predstavlja stopu nezaposlenosti, N ukupan broj nezaposlenih te RS radnu snagu. Dobiveni broj se može pomnožiti sa 100 kako bi se dobio postotak. Borožan (2019.) navodi dva načina prikupljanja podataka o stopi nezaposlenosti. Prvi način se odnosi na podatke Hrvatskog zavoda za zapošljavanje koji izračunava registriranu ili administrativnu nezaposlenosti te drugi način putem ankete radne snage kako bi se izračunala anketna nezaposlenost. Anketna nezaposlenost

osigurava međunarodnu usporedivost podataka te će kao takva biti korištena u empirijskom dijelu ovoga rada. Prema anketi (Borozan, 2019.) nezaposlenim osobama se smatraju one osobe koje u referentnom tjednu nisu obavljale nikakav plaćeni posao, u posljednja četiri tjedna prije anketiranja su tražile posao te ponuđeni posao mogle bi početi obavljati u iduća dva tjedna.

3.3.2. Vrste nezaposlenosti

Cowen i Tabarrok (2013.) navode tri vrste nezaposlenosti:

- frikcijsku,
- strukturnu
- i cikličku.

Frikcijsku nezaposlenost definiraju kao kratkotrajnu nezaposlenost uzrokovanu uobičajenim poteškoćama povezivanja zaposlenika i poslodavca. Jedan od uzroka frikcijske nezaposlenosti je oskudnost informacija. Naime, radnici ne znaju sve dostupne prilike koje se nude za zapošljavanje, a poslodavci ne znaju sve dostupne kandidate za zapošljavanje i njihove kvalifikacije. Ako je gospodarstvo dinamično, onda je udio frikcijske nezaposlenosti u ukupnoj nezaposlenosti obično relativno visok s obzirom da postoji velik broj otpuštanja i zapošljavanja.

Strukturna nezaposlenost je definirana kao ustrajna, dugoročna nezaposlenost uzrokovana dugotrajnim šokovima ili permanentnim značajkama ekonomije zbog kojih je teže pojedinim radnicima pronaći posao. Jedan od uzroka strukturne nezaposlenosti su šokovi koji nastaju relativno brzo, a za koje je potrebno određeno vrijeme prilagodbe da bi se gospodarstvo restrukturiralo te zbog toga nastaje dugotrajna nezaposlenost. Primjer takvih šokova su naftni šokovi, globalizacija i globalno natjecanje, nova tehnologija. Teže je nezaposlenoj osobi pronaći posao, nego zaposlenoj osobi pronaći drugi posao, iz dva razloga (Cowen i Tabarrok, 2013). Prvi; što je duže vrijeme koje radnik ostane izvan radne snage, to njegove vještine postaju „zahrđalije“. Drugi; poslodavci mogu gledati na nezaposlenost radnika kao na znak lijenosti ili nekog drugog osobnog problema.

Ciklička nezaposlenost je nezaposlenost koja korelira s pojavom poslovnih ciklusa. Tijekom svake recesije, odnosno faze kontrakcije, nezaposlenost se dramatično povećava, dok tijekom faze ekspanzije nezaposlenost ima tendenciju pada. Cowen i Tabarrok (2013.) u nastavku navode dva

glavna razloga povezanosti između niskih razina gospodarskog rasta i visoke nezaposlenosti. Prvi razlog je taj što tijekom pada BDP-a tvrtke obično otpuštaju radnike što vodi povećanju nezaposlenosti. Drugi razlog je zbog toga što visoka nezaposlenost znači i manje radnika koji proizvode proizvode i usluge, a što je povezano s padom gospodarskih aktivnosti. Prirodna stopa nezaposlenosti je stopa nezaposlenosti koja uključuje strukturnu i frikcijsku nezaposlenost.

3.4. Povezanost indikatora makroekonomske performanse

Nakon što su u prethodnim potpoglavljima, svaki ponaosob, pojašnjeni pokazatelji makroekonomske performanse, u ovome dijelu bit će riječ i o njihovoj međusobnoj povezanosti. Iako postoje određene povezanosti između pojedinih pokazatelja, treba imati na umu kako njihova povezanost nije pravilo, odnosno postoje situacije kada one neće vrijediti, a što će biti dokazano i u empirijskom dijelu rada.

3.4.1. Okunov zakon

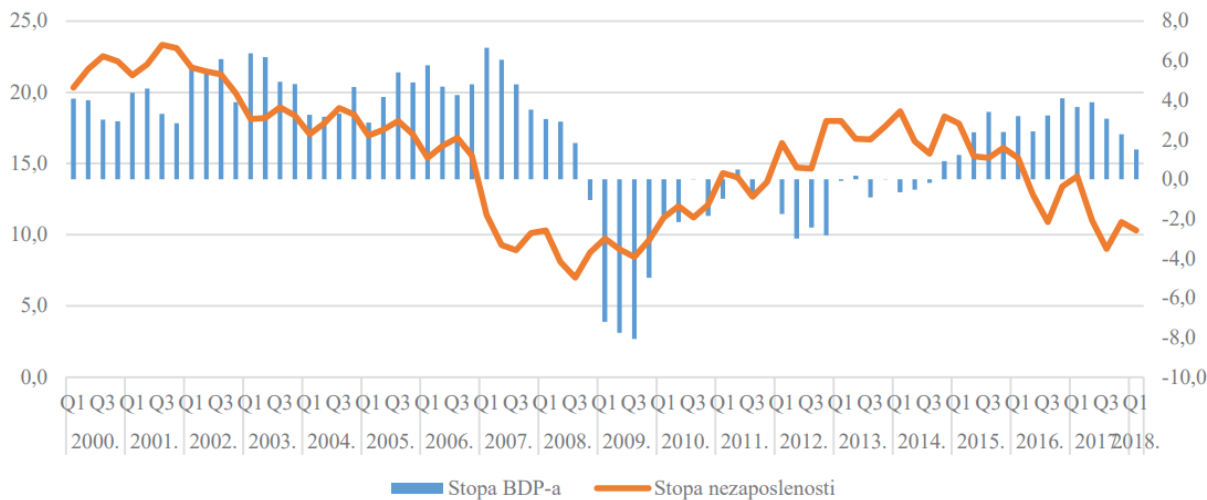
Arthur Okun², kako navodi Blanchard (2021.) bio je američki ekonomist, ujedno i savjetnik tadašnjeg američkog predsjednika Johna F. Kennedyja, koji je prvi istražio odnos između rasta BDP-a i nezaposlenosti. Logika nalaže da će visoki rast BDP-a voditi smanjenju nezaposlenosti, stoga je krivulja Okunovog zakona negativnog nagiba.

Zato za vrijeme recesije nezaposlenost raste (recesija označava pad BDP-a u najmanje dva uzastopna kvartala), a za vrijeme ekspanzije ona opada. Ključ za smanjivanje nezaposlenosti zapravo je dovoljno visoka stopa rasta BDP-a. Održavanje stope nezaposlenosti na nepromijenjenoj razini iziskuje godišnji rast BDP-a od oko 2%, odnosno, nepromijenjenost razine BDP-a vodit će povećanju stope nezaposlenosti. Dva su razloga tome (Blanchard, 2021). Prvi je to što se populacija, a samim time i radna snaga, povećava tijekom vremena te je stoga potreban i rast zaposlenosti kako bi održao stopu nezaposlenosti konstantnom. Drugi razlog je taj što se BDP po zaposleniku također povećava tijekom vremena; što znači da je rast BDP-a veći od rasta nezaposlenosti. Stavljeno u brojke, ako radna snaga naraste za 1%, isto kao i BDP po zaposleniku,

² Arthur Melvin Okun (1928. – 1980.) bio je američki ekonomist i profesor ekonomike na Sveučilištu Yale (1963-67). Od 1964. do 1969. godine bio je član Vijeća ekonomskih savjetnika predsjednika SAD-a. (Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje)

tada rast BDP-a mora biti jednak $1\% + 1\% = 2\%$ samo kako bi stopa nezaposlenosti ostala nepromijenjena.

Slika 1. Okunov zakon na primjeru Hrvatske za razdoblje od 2000. do 2018. godine (kvartalno)

Izvor: Grafikon 1. Dinamika kretanja stope rasta BDP-a i stope nezaposlenosti od 2000. do 2018. godine (kvartalno) (Akmačić, Mišević, Rudančić, 2020:109)

Slika 1. prikazuje Okunov zakon na primjeru Hrvatske za razdoblje od 2000. do 2018. godine. „Testiranjem Okunova zakona potvrđeno je i postojanje inverzije između rasta nezaposlenosti i rasta bruto domaćeg proizvoda. Ta inverzija nije toliko izražena kao u ekonomijama razvijenih država, ali je pak prisutna. Može se pretpostaviti da je to uzrokovano sezonskim karakterom hrvatskog turističkog sektora koji utječe na povećanu zaposlenost tijekom sezone, ali i povećanu nezaposlenost izvan nje“ (Akmačić, Mišević, Rudančić, 2020).

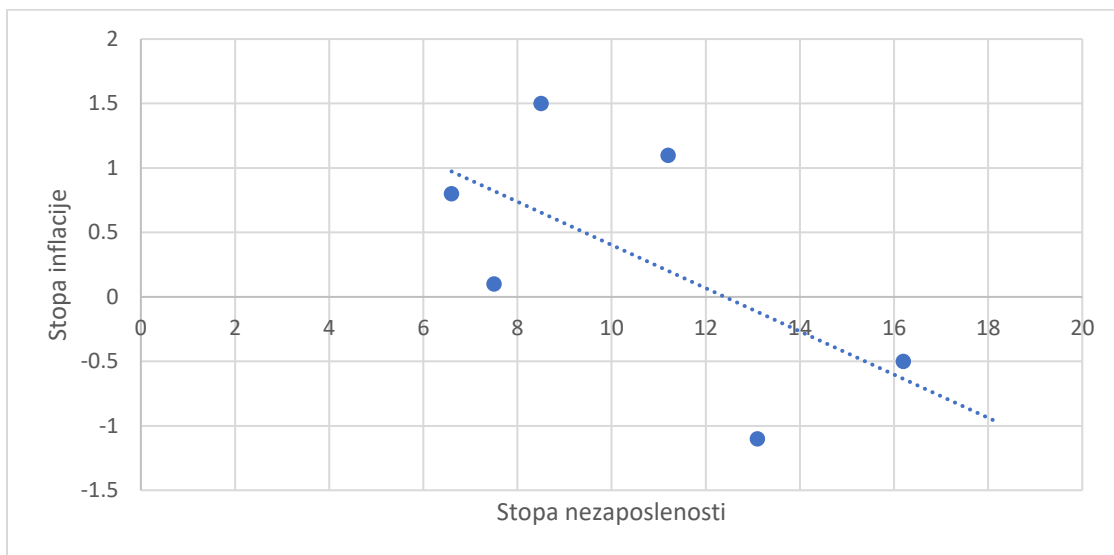
3.4.2. Phillipsova krivulja

Blanchard (2021.) ističe kako je A.W. Phillips³ bio novozelandski ekonomist koji je prvi istražio povezanost između stope inflacije i stope nezaposlenosti. Krivulja koja opisuje takvu povezanost nazvana je Phillipsova krivulja te je također negativnog nagiba kao i krivulja Okunovog zakona.

³ Alban William Phillips (Te Rehunga, Novi Zeland, 18. XI. 1914 – Auckland, Novi Zeland, 4. III. 1975). Profesor na Londonskoj ekonomskoj školi (LSE), a od 1967. na Sveučilištu u Canberri. (Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje)

U prosjeku, visoka nezaposlenost je povezana s niskom inflacijom, a vrijedi i obrnuto. Međutim, treba uzeti u obzir kako takva povezanost vrijedi samo kada je riječ o prosjeku te nije jednako čvrsta kao u slučaju Okunovog zakona. Ako je primjerice željena stopa inflacije 2%, što je slučaj mnogih središnjih banaka, tada stopa nezaposlenosti treba biti približno 5%. Kada je stopa nezaposlenosti iznad 5%, tada je inflacija ispod 2%. Kada je stopa nezaposlenosti ispod 5% tada je inflacija iznad 2%. S obzirom na ne tako čvrstu povezanost između stope nezaposlenosti i stope inflacije nije nužno da pri stopi nezaposlenosti iznad 5% inflacija bude ispod 2%.

Grafikon 1. Phillipsova krivulja na primjeru Hrvatske za razdoblje od 2015. do 2020. godine

Izvor: Autorova izrada prema podacima Međunarodnog monetarnog fonda (2022.) i Eurostata (2021.)

Slika 2. prikazuje Phillipsovu krivulju na primjeru Hrvatske za razdoblje od 2015. do 2020. godine. Vidljivo je kako postoji određena povezanost između stope nezaposlenosti i stope inflacije, ali da ona na primjeru Hrvatske nije toliko izražena, kao što to nije bio slučaj ni s Okunovim zakonom. Družić, Tica i Mamić (2006.) su dokazali kako tradicionalna Phillipsova krivulja ne vrijedi za Hrvatsku, odnosno rezultati pokazuju da ne postoji značajna veza između dviju varijabli u razdoblju od 1963. do 2004. godine. Pri negativnim stopama inflacije Hrvatska je bilježila iznimno visoke stope nezaposlenosti, dok se pri višim stopama inflacija nezaposlenost polako smanjivala. Zaključno, uspješna ekonomija je ona koja uspije povezati; visoku stopu gospodarskog rasta, nisku stopu nezaposlenosti te nisku stopu inflacije.

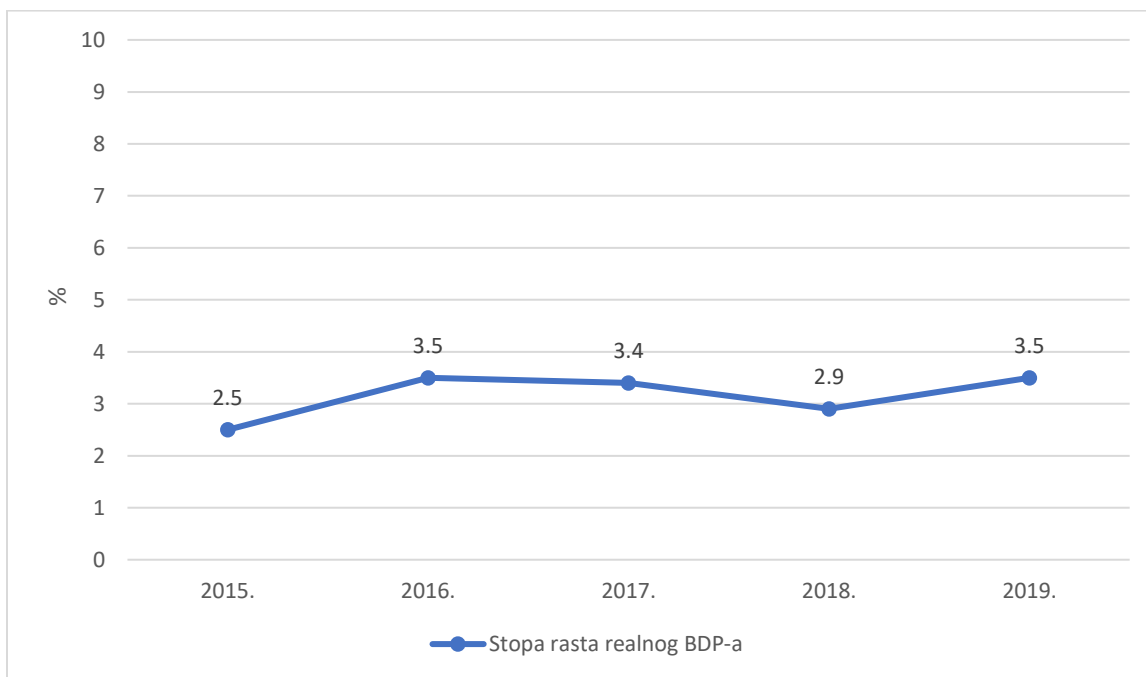
4. Analiza makroekonomske performanse Hrvatske

Hrvatska se već dugi niz godina suočava s problemima neprovedbe ozbiljnih reformi koje bi oslobodilo gospodarstvo te pomoglo ostvarivanju njezinog punog potencijala. Jedno od najtežih nedavnih razdoblja, s ekonomske točke gledišta, za Hrvatsku je bilo razdoblje *Velike ekonomske krize* koje je trajalo šest godina, a što dodatno ukazuje na slabosti i nespremnost gospodarstva. I nedugo nakon što je 2015. godine Hrvatska izašla iz krize, došla je nova globalna kriza uzrokovana pandemijom. U razdoblju od 2015. do 2019. zabilježene su godišnje stope rasta BDP-a između 2.5% i 3.5% da bi 2020. godine bio zabilježen drastičan pad od 8.1% (Eurostat, 2022.) I tako se nakon godina, za mnoge ekonomiste nedovoljno velikog, a za vladajuće političare stabilnog i kvalitetnog gospodarskog rasta, ekonomija Hrvatske ponovno našla u teškoj situaciji. U nastavku će biti detaljnije obrađena tema BDP-a, stope inflacije i stope nezaposlenosti Republike Hrvatske i napravljena usporedba s drugim odabranim, a usporedivim zemljama te naposljetku analizirana konkurentnost gospodarstva, odnosno što „koči“ Hrvatsku da napreduje bržim stopama rasta.

4.1. Bruto domaći proizvod Hrvatske u usporedbi s odabranim zemljama

S obzirom na pandemiju uzrokovanu koronavirusom koja je započela 2020. godine, analiza makroekonomskih pokazatelja Hrvatske bit će provedena u dva dijela. Prvi dio će se odnositi na razdoblje nakon kontrakcije uzrokovane Velikom ekonomskom krizom, odnosno od 2015. do 2019. godine, a drugi dio na aktualnu situaciju od početka pandemije 2020. godine do posljednjih dostupnih podataka za 2021. godinu. Cilj analize je uvidjeti kretanja gospodarstva pod relativno normalnim okolnostima, gdje nisu prisutni nikakvi značajni šokovi te u situaciji kada je privreda suočena s neočekivanim, odnosno teško predvidivim okolnostima. Kao što je i vidljivo u *Grafikonu 2.*, nakon dugih šest godina recesije, hrvatsko gospodarstvo 2015. godine ulazi u fazu ekspanzije, odnosno fazu gospodarskoga rasta. Zabilježene su godišnje stope rasta realnog BDP-a i do 3,5%, što je predstavljalo značajan iskorak u odnosu na prethodno krizno razdoblje. Zahvaljujući takvom rastu, Hrvatska je tek 2019. godine uspjela dostići razinu realnog BDP-a iz 2008. godine.

Grafikon 2. Stopa rasta realnog BDP-a u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2015. do 2019. godine

Izvor: HNB (2022). Glavni makroekonomski indikatori

No, kako bi se dobila stvarna slika gospodarstva Republike Hrvatske za navedeno razdoblje, potrebno je usporediti rast realnog BDP-a s drugim zemljama. Radi bolje usporedivosti i dobivanja šireg konteksta, usporedba će biti provedena u odnosu na gospodarstva Bugarske, Češke, Estonije, Litve, Latvije, Mađarske, Poljske, Rumunjske, Slovačke, Slovenije te Srbije. *Tablica 5.* prikazuje stope godišnjeg rasta realnog BDP-a za svaku od prethodno navedenih država tijekom petogodišnjeg razdoblja, od 2015. do 2019. godine. Sve promatrane države su tijekom tog razdoblja bilježile pozitivne stope rasta realnog BDP-a, a od 2017. do 2019. godine svaka zemlja je imala stopu rasta od dva ili više posto. Zelenom bojom su osjenčana polja s najvišom stopom rasta BDP-a te godine, dok su crvenom bojom osjenčana polja s najnižom stopom rasta BDP-a. Hrvatska za promatrano razdoblje niti u jednoj godini nije imala najvišu stopu rasta BDP-a u odnosu na ostale zemlje, ali jednako tako nije imala niti najniže stope rasta, s tim da je 2018. godine jedina uz Bugarsku imala stopu rasta ispod tri posto, te je bila vrlo blizu da ima najnižu stopu rasta te godine. Rumunjska je 2017. godine imala više nego dvostruko brži rast BDP-a u odnosu na

Hrvatsku te je konstantno bilježila visoke stope rasta. To je dovelo i do toga da prestigne Hrvatsku po mnogim faktorima unutar 27 članica Europske unije.

Tablica 5: Godišnje stope rasta realnog BDP-a Hrvatske i odabranih zemalja za razdoblje od 2015. do 2019. godine

Godišnje stope rasta realnog BDP-a (u %)					
	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Hrvatska	2.5	3.5	3.4	2.9	3.5
Bugarska	3.4	3	2.8	2.7	4
Češka	5.4	2.5	5.2	3.2	3
Estonija	1.9	3.2	5.8	4.1	4.1
Latvija	3.9	2.4	3.3	4	2.5
Litva	2	2.5	4.3	4	4.6
Mađarska	3.7	2.2	4.3	5.4	4.6
Poljska	4.2	3.1	4.8	5.4	4.7
Rumunjska	3	4.7	7.3	4.5	4.2
Slovenija	2.2	3.2	4.8	4.4	3.3
Slovačka	5.2	1.9	3	3.8	2.6
Srbija	1.8	3.3	2.1	4.5	4.3
Prosjeak	3.27	2.96	4.26	4.08	3.78

Izvor: Eurostat (2022). Real GDP growth rate – volume

Tablica 6. prikazuje usporedbu realnog BDP-a per capita Hrvatske i odabranih zemalja za 2015. i 2019. godinu. U 2015. godini Hrvatska je imala BDP per capita u iznosu od 10.770 eura što je bilo za gotovo 500 eura niže od prosjeka promatranih zemalja. U 2019. godini Hrvatska je imala BDP per capita od 12.700, te se neznatno približila prosjeku promatranih zemalja, a koji je iznosio 13.113 eura. Najviši BDP per capita, kako u 2015., tako i u 2019. godini, imala je Slovenija. U 2015. godini iznosio je 17.990 eura, a u 2019. godini 20.720 eura. Slovenija je tako jedina zemlja koja je u 2015. godini imala BDP per capita veći od 17.000 eura te jedina koja je u 2019. godini

imala BDP per capita veći od 20.000 eura. S druge pak strane, Srbija je primjer zemlje s najnižim BDP-om per capita. U 2015. godini isti je iznosio 4.640 eura, a u 2019. godini 5.460 eura.

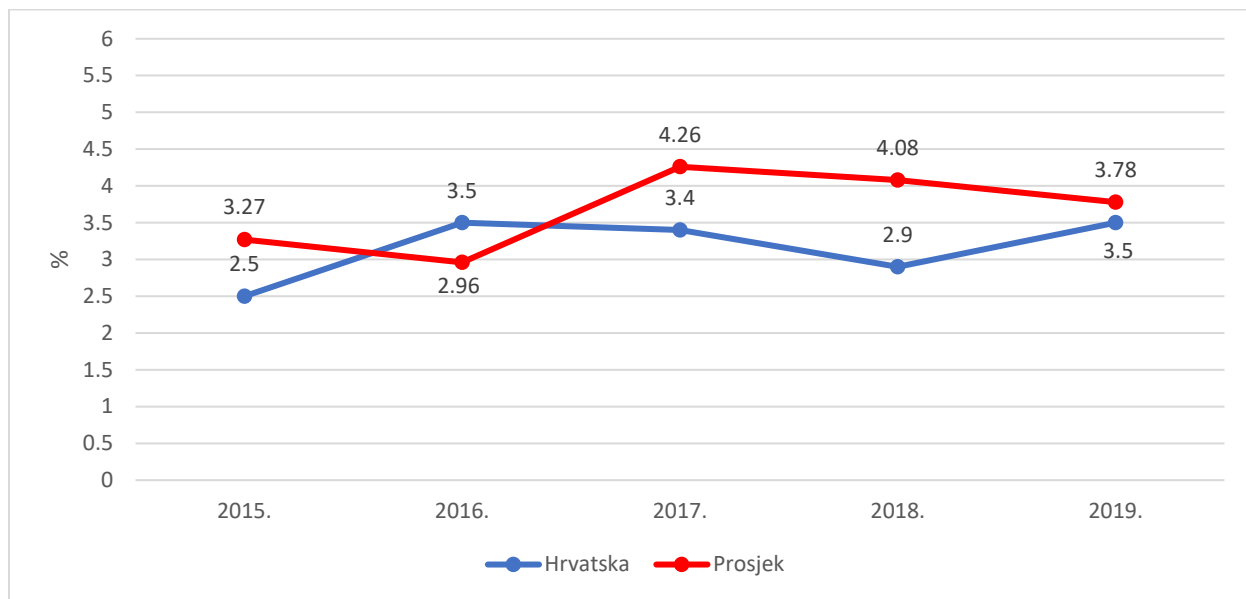
Tablica 6: Realni BDP per capita Hrvatske i odabranih zemalja za 2015. i 2019. godinu

Realni BDP per capita (u eurima)		
	2015.	2019.
Hrvatska	10.770	12.700
Bugarska	5.700	6.630
Češka	16.290	18.460
Estonija	13.230	15.510
Latvija	10.750	12.530
Litva	11.620	14.050
Mađarska	11.220	13.270
Poljska	10.890	13.020
Rumunjska	7.290	9.120
Slovenija	17.990	20.720
Slovačka	14.300	15.890
Srbija	4.640	5.460
Prosjek	11.265	13.113

Izvor: Eurostat (2022). Real GDP per capita

Ako se uspoređi godišnja stopa rasta realnog BDP-a Hrvatske s prosjekom svih država, primjetno je da je samo 2016. godine Hrvatska imala rast BDP-a iznad prosjeka, dok je za ostale godine imala prosječno niži rast BDP-a. Najveća razlika rasta BDP-a Hrvatske i prosjeka bila je 2018. godine kada je iznosila više od jednog postotnog boda. Uz to, vidljivo je i kako su sve navedene zemlje za promatrano razdoblje barem u jednoj godini imale stopu rasta iznad četiri posto, osim Hrvatske. Hrvatska je najbliže bila tome 2016. i 2019. godine kad je rast iznosio 3.5%. *Grafikon 3.* ilustrira usporedbu godišnje stope rasta realnog BDP-a Hrvatske i prosjeka promatranih zemalja za razdoblje od 2015. do 2019. godine.

Grafikon 3. Usporedba godišnje stope rasta realnog BDP-a Hrvatske i prosjeka za razdoblje od 2015. do 2019. godine

Izvor: Autorova izrada prema podatcima Eurostata (2022). Real GDP growth rate – volume

Promatrajući 2020. godinu (*tablica 7*), godinu početka pandemije i zatvaranja gospodarstava, primjetno je da su sve navedene zemlje bilježile negativne stope rasta realnog BDP-a, odnosno pad realnog BDP-a. Hrvatsko gospodarstvo je od navedenih zemalja bilo najviše gospodarski pogođeno pandemijom te je bilježilo stope pada BDP-a od 8.1%, dok je druga bila Češka s osjetno manjim padom od 5.8%. Litva i Srbija su najblaže osjetile negativne gospodarske posljedice pandemije, svaka od njih je imala pad manji od 1%. Kako je 2020. godine bilježila najveći pad, jednako tako je Hrvatska sljedeće godine ostvarila i daleko najveći gospodarski rast od 10.2%, a druga je bila Estonija s 8.3%. Primjerice, ako je hrvatsko gospodarstvo zabilježilo vrijednost BDP-a 2019. godine u apsolutnom iznosu od 62.25 milijardi dolara, pad za 8.1% značit će iznos BDP-a u 2020. godini od 57.2 milijarde dolara. (The World Bank, 2022). Rast za 10.2% u 2021. znači iznos BDP-a od 63.04 milijardi dolara. Dakle, iako razlika između pada od 8.1% i rasta od 10.2% iznosi 2.1%, u navedenom primjeru gospodarstvo je 2021. godine u odnosu na 2019. godinu poraslo za 1.27%, što je značajno niže.

Tablica 7: Godišnje stope rasta realnog BDP-a Hrvatske i odabranih zemalja za 2020. i 2021. godinu

Godišnje stope rasta realnog BDP-a (u %)		
	2020.	2021.
Hrvatska	-8.1 (p)	10.2 (p)
Bugarska	-4.4	4.2 (p)
Češka	-5.8	3.3
Estonija	-3	8.3
Latvija	-3.8	4.5
Litva	-0.1	5
Mađarska	-4.5	7.1 (p)
Poljska	-2.2	5.2
Rumunjska	-3.7 (p)	5.9 (p)
Slovenija	-4.2	8.1
Slovačka	-4.4	3
Srbija	-0.9	7.4 (p)
Prosjek	-3.76	6.02

Izvor: Eurostat (2022). Real GDP growth rate- volume

Napomena: oznaka (p) predstavlja privremene podatke.

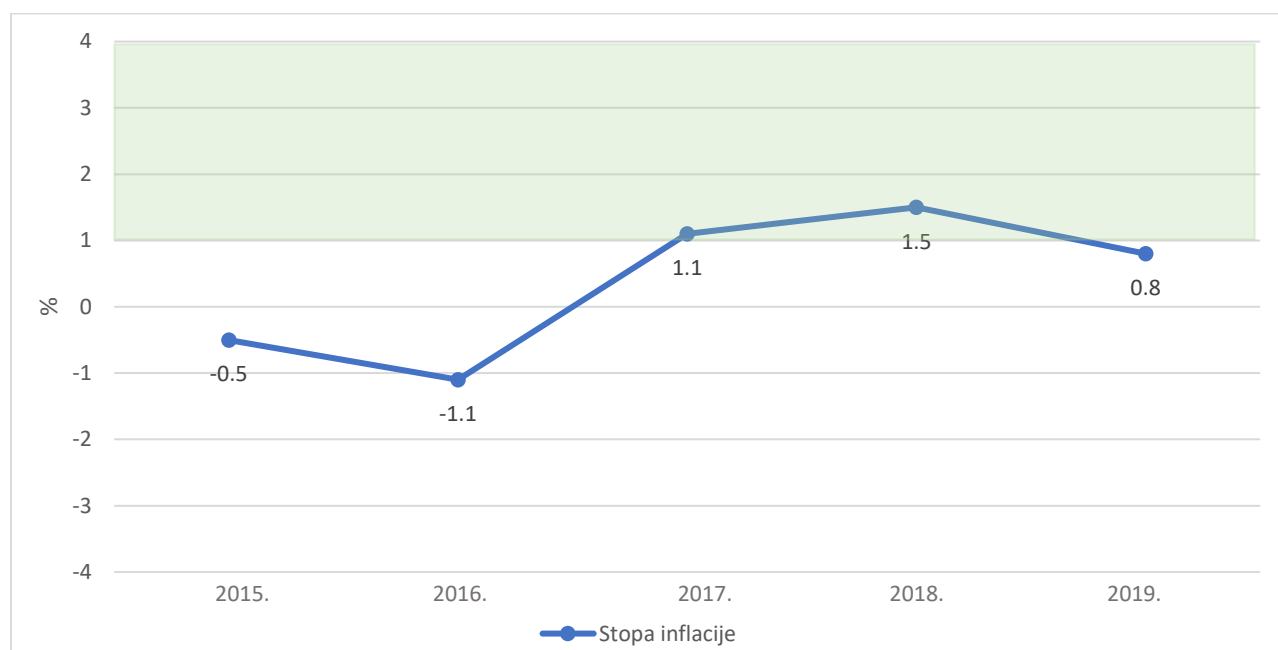
4.2. Stopa inflacije Hrvatske u usporedbi s odabranim zemljama

Teorijski dio govori kako tijekom pozitivnih stopa rasta BDP-a, pozitivna je i stopa inflacije. To bi značilo da za promatrano razdoblje sve zemlje trebaju ostvariti pozitivne stope inflacije. Međutim, to nije slučaj. Hrvatska je 2015. i 2016. godine prema podacima Međunarodnog monetarnog fonda (2022.) imala negativne stope inflacije, odnosno bila je suočena s deflacijom. U slučaju Hrvatske, vrijeme prilagodbe inflacije rastu BDP-a bilo je dvije godine, dakle u trećoj godini nakon pozitivne stope rasta BDP-a je zabilježena i pozitivna stopa inflacije. Na *Grafikonu 4.* zelenom bojom je označen raspon od 1% do 4%, što predstavlja područje poželjne stope inflacije

prema brojnim makroekonomistima (Blanchard, 2021.) Hrvatska je 2017. i 2018. godine bila unutar prethodno navedenog raspona. 2017. godine stopa inflacije iznosila je 1.1%, a godinu dana poslije ista je iznosila 1.5%. U ostalim razdobljima stopa inflacije je bila niža.

Prema intenzitetu takva inflacija spada u latentnu ili potencijalnu inflaciju s obzirom da njezine stope ne prelaze 5%.

Grafikon 4. Stopa inflacije Republike Hrvatske za razdoblje od 2015. do 2019. godine

Izvor: Međunarodni monetarni fond (2022). World economic outlook; Inflation rate, average consumer prices

Usporedivši hrvatsko gospodarstvo s drugim državama (tablica 8), primjetno je kako su u 2015. godini gotovo sve promatrane države bilježile deflaciju, osim Češke, Estonije i Latvije koje su imale stopu inflacije do 0.3% te Srbije s nešto višom stopom od 1.4%. U 2016. godini deflacija se nastavila za polovicu promatranih država, dok je druga polovica država bilježila inflaciju do 1.1%. Rumunjska je 2017. godine zabilježila visok rast realnog BDP-a od 7.3%, što se odrazilo iduće godine kada je stopa inflacije iznosila također visokih 4.6%. To je ujedno i najveća zabilježena

stopa inflacije, ali i stopa rasta BDP-a, tijekom petogodišnjeg razdoblja od svih promatranih zemalja.

Tablica 8: Godišnja stopa inflacije Hrvatske i odabranih zemalja za razdoblje od 2015. do 2019. godine

Godišnja stopa inflacije (u %)					
	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Hrvatska	-0.5	-1.1	1.1	1.5	0.8
Bugarska	-1.1	-1.3	1.2	2.6	2.5
Češka	0.3	0.7	2.5	2.1	2.8
Estonija	0.1	0.8	3.7	3.4	2.3
Latvija	0.2	0.1	2.9	2.6	2.7
Litva	-0.7	0.7	3.7	2.5	2.2
Mađarska	-0.1	0.4	2.4	2.8	3.4
Poljska	-0.9	-0.6	2	1.6	2.3
Rumunjska	-0.6	-1.6	1.3	4.6	3.8
Slovenija	-0.5	-0.1	1.4	1.7	1.6
Slovačka	-0.3	-0.5	1.4	2.5	2.8
Srbija	1.4	1.1	3.1	2	1.9
Prosjek	-0.23	-0.12	2.23	2.49	2.43

Izvor: Međunarodni monetarni fond (2022). World economic outlook; Inflation rate, average consumer prices

Godine 2020. (*tablica 9*), većina je zemalja bilježila smanjene stope inflacije u odnosu na prethodnu godinu, s izuzetkom Češke i Poljske, što potvrđuje usporavanje gospodarskih aktivnosti za tu godinu. Neke zemlje, poput Estonije i Slovenije, ostvarile su čak i negativnu stopu inflacije za 2020. godinu. Situacija se mijenja već 2021. godine kada se većina gospodarstava ponovno otvara čime se i stope inflacije osjetno povećavaju. Mađarska, Poljska i Rumunjska su 2021. godine imale stopu inflacije od pet ili više posto. Privremeni podatci za 2022. godinu ukazuju na

još veći porast inflacije te će neke od promatranih zemalja prema projekcijama Međunarodnog monetarnog fonda (2022.) ostvariti stope inflacije u dvoznamenkastim brojkama. Takva inflacija može imati iznimno velike posljedice za gospodarstvo ako se na vrijeme ne stavi pod kontrolu.

Tablica 9: Godišnja stopa inflacije Hrvatske i odabranih zemalja za 2020. i 2021. godinu

	Godišnja stopa inflacije (u %)	
	2020.	2021.
Hrvatska	0.1	2.6
Bugarska	1.2	2.8
Češka	3.2	3.8
Estonija	-0.6	4.5
Latvija	0.1	3.2
Litva	1.1	4.6
Mađarska	3.3	5.1
Poljska	3.4	5.1
Rumunjska	2.6	5
Slovenija	-0.1	1.9
Slovačka	2	2.8
Srbija	1.6	4.1
Prosjek	1.49	3.79

Izvor: Međunarodni monetarni fond (2022). World economic outlook; Inflation rate, average consumer prices

Vlada Republike Hrvatske 2022. godine donijela je paket antiinflacijskih mjera kako bi ublažila prvenstveno rast cijena hrane i energije (plina i struje). „Kada bi se ostvario predviđeni (ublažen mjerama) rast cijena električne energije od 9.6%, a plina za 20%, izravno bi se podigla inflacija potrošačkih cijena za oko jedan postotni bod, ako bi se cijene podigle za 79% (plin) i 23% (struja), kako se procjenjuje rast cijena bez implementacije mjera, inflacija bi se podigla za oko tri postotna boda“ (HGK, 2022:8). Antiinflacijske mjere uključuju smanjenje stope poreza na dodanu

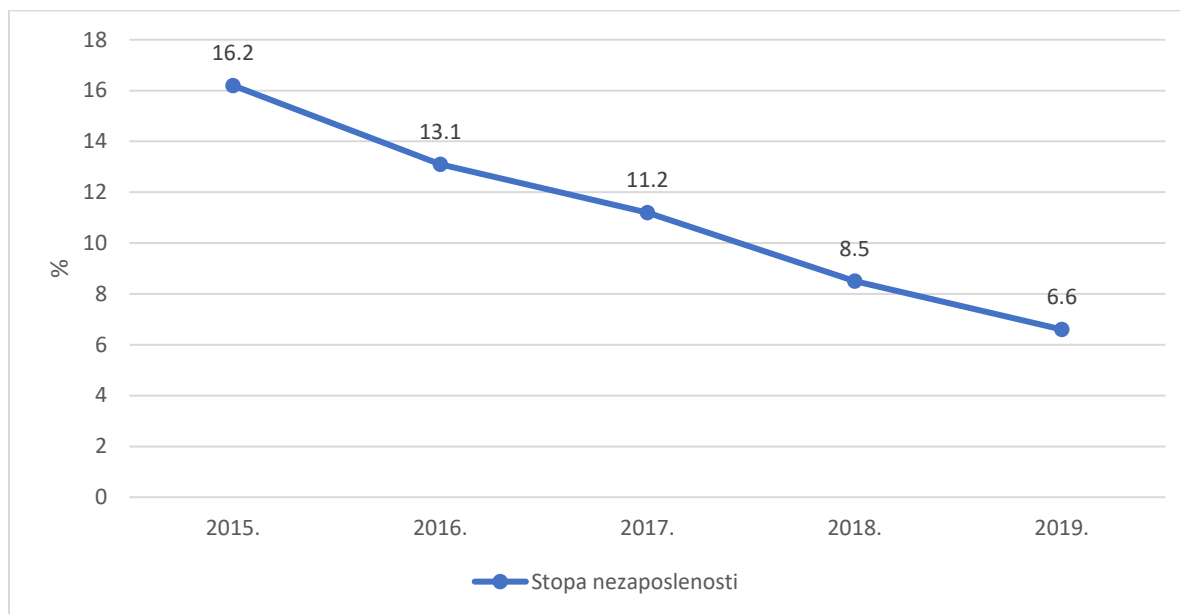
vrijednost s 25 i 13 na 5 posto (u to smanjenje ulazi dječja hrana, maslac i margarin, živa i svježa riba, povrće, voće i jaja), subvencioniranje kućanstvima dio cijene plina potporom od 10 lipa po kilovatsatu. Potporu će dobiti i mikro i mali srednji poduzetnici u iznosu od 15 lipa po kilovatsatu. Nadalje, mjere uključuju naknadu od 400 kuna za električnu energiju koju dobivaju korisnici zajamčene minimalne naknade i korisnici osobne invalidnine te jednokratni dodatak umirovljenicima s mirovinom do 4.000 kuna, a iznos (400-1.200 kuna) ovisit će o visini mirovine. (Vlada Republike Hrvatske, 2022.)

4.3. Stopa nezaposlenosti Hrvatske u usporedbi s odabranim zemljama

Dugogodišnja recesija hrvatskog gospodarstva ostavila je dubok trag po pitanju stope nezaposlenosti. Za promatrano razdoblje, od 2015. godine do 2019. godine, stopa nezaposlenosti je bila u osjetnom padu. Međutim, prema podacima Eurostata, prikazanim *Grafikonom 5.*, 2015. godine stopa nezaposlenosti iznosila je visokih 16.2% te je tek 2018. godine bila izražena u jednoznamenkastim brojkama. Zahvaljujući gospodarskom rastu, 2019. godine stopa nezaposlenosti iznosila je relativno niskih 6.6%, što je smanjenje od 9.6 postotnih bodova tijekom petogodišnjeg razdoblja, odnosno skoro 2 postotna boda godišnje.

Blanchard (2021.) spominje Okunov koeficijent koji pokazuje za koliko će se smanjiti stopa nezaposlenosti sa svakim postotnim porastom realnog BDP-a, uz ostale nepromijenjene uvjete. Prema tome, potreban je godišnji rast BDP-a od 2% kako bi nezaposlenost ostala nepromijenjena. Na primjeru Hrvatske, akumuliran porast BDP-a za promatrano petogodišnje razdoblje iznosi 15.8%, dok je stopa nezaposlenosti smanjena za 9.6 postotna boda, što će reći kako je stopa nezaposlenosti smanjena više nego što bi trebala biti uzevši u obzir stopu rasta BDP-a. Jedan od možebitnih razloga koji je pridonio tome je vjerojatno i veliki broj iseljenih, nezaposlenih ljudi iz Hrvatske što je svakako utjecalo na smanjenje stope nezaposlenosti. No, za potvrdu te hipoteze potrebno je provesti dodatno empirijsko istraživanje na tu temu. Navedeni podatci samo potvrđuju kako Okunov zakon, ali i ostale slične ekonomske zakone, ne treba tretirati kao svezremensku istinu, koja je kao takva, uvijek stabilna i pouzdana.

Grafikon 5. Stopa nezaposlenosti Republike Hrvatske za razdoblje od 2015. do 2019. godine

Izvor: Eurostat (2021.) Unemployment statistics and beyond

Ako se uspoređi stopa nezaposlenosti s ostalim promatranim zemljama (*tablica 10*), većina ih je od 2015. godine imala stopu ispod 10%. Samo su uz Hrvatsku, Slovačka i Srbija bilježile stope od preko deset posto. Češka je posebno zanimljiva jer je u 2019. godini imala stopu nezaposlenosti od 2%, što je daleko najniža stopa od svih promatranih zemalja, ali i općenito. Srbija pak, s druge strane, je primjer države koja je u promatranom razdoblju imala isključivo dvoznamenkaste stope, iako je 2015. godine imala približno jednaku stopu nezaposlenosti kao i Hrvatska. Međutim, zbog slabijeg gospodarskog rasta nije uspjela u tolikoj mjeri suzbiti nezaposlenost. Od 2015. do 2019. godine smanjila je stopu nezaposlenosti za 7.3 postotna boda, u usporedbi s hrvatskih skoro 10 postotnih bodova. Mađarska, Poljska, Slovenija i Slovačka su u istom razdoblju prepolovile svoje stope nezaposlenosti te je svaka od njih 2019. godine imala stopu nezaposlenosti ispod pet posto. Poseban problem stvara strukturna nezaposlenost. Cowen i Tabarrok (2015.) navode kako strukturna nezaposlenost, uz to što stvara gubitak ekonomskog outputa, dovodi do značajnih ljudskih troškova. Nezaposleni pate od visoke razine stresa, visoke stope samoubojstava i niže razine sreće. Želja za radom, a nemogućnost pronalaska posla, recept je za mizeriju i društveno propadanje.

Tablica 10: Godišnja stopa nezaposlenosti Hrvatske i odabranih zemalja za razdoblje od 2015. do 2019. godine

Godišnja stopa nezaposlenosti (u %)					
	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Hrvatska	16.2	13.1	11.2	8.5	6.6
Bugarska	9.2	7.6	6.2	5.2	4.2
Češka	5.1	4	2.9	2.2	2
Estonija	6.4	6.9	5.8	5.4	4.5
Latvija	9.9	9.6	8.7	7.4	6.3
Litva	9.1	7.9	7.1	6.2	6.3
Mađarska	6.8	5.1	4.2	3.7	3.4
Poljska	7.5	6.2	4.9	3.9	3.3
Rumunjska	6.8	5.9	4.9	4.2	3.9
Slovenija	9	8	6.6	5.1	4.5
Slovačka	11.5	9.7	8.1	6.5	5.8
Srbija	17.8	15.4	13.6	12.8	10.5
Prosjek	9.61	8.28	7.02	5.93	5.11

Izvor: Eurostat (2021.) Unemployment statistics and beyond

Uspoređujući stope nezaposlenosti u pandemijskom razdoblju (*tablica 11*), primjetno je kako su sve države, osim Poljske i Srbije, 2020. godine zabilježile veće stope nezaposlenosti u odnosu na prethodnu godinu. Poljska je ostvarila neznatan pad od 0.1 postotni bod, dok je Srbija zabilježila pad od čak 1.4 postotna boda, iako su obje zemlje te godine zabilježile pad BDP-a. Srbija je tako nastavila pad nezaposlenosti sve do 2020. godine pa je tako u pandemijskoj godini prvi puta, od 2015. godine, ostvarila stopu nezaposlenosti ispod 10%. S druge strane, baltičke države su ostvarile najveći porast nezaposlenosti u 2020. godini. Tako je Estonija ostvarila rast od 2.5 postotna boda, Litva od 2.2 postotna boda, a Latvija od 1.8 postotnih bodova. Hrvatska je za isto razdoblje povećala nezaposlenost sa 6.6% na 7.5% što je porast od 0.9 postotnih bodova.

Tablica 11: Godišnja stopa nezaposlenosti Hrvatske i odabranih zemalja za 2020. i 2021. godinu

	Godišnja stopa nezaposlenosti (u %)	
	2020.	2021.
Hrvatska	7.5	-
Bugarska	5.1	-
Češka	2.6	-
Estonija	7	-
Latvija	8.1	-
Litva	8.5	-
Mađarska	4.3	-
Poljska	3.2	-
Rumunjska	5	-
Slovenija	5	-
Slovačka	6.7	-
Srbija	9.1	-
Prosjek	6.01	-

Izvor: Eurostat (2021.) Unemployment statistics and beyond

Podatci za 2021. godini promatranog indikatora makroekonomske performanse nisu dostupni te je stupac za tu godinu u *Tablici 11.* ostavljen prazan.

Usporedbom makroekonomske performanse Hrvatske i odabranih zemalja, dolazi se do zaključka kako je hrvatsko gospodarstvo u razdoblju od 2015. do 2019. godine uglavnom ostvarivalo niže stope rasta realnog BDP-a nego li ostale zemlje. Zbog niskih stopa rasta realnog BDP-a, Hrvatska je bila suočena s dvoznamenkastom stopom nezaposlenosti od 2015. do 2017. godine, da bi se 2019. godine stopa nezaposlenosti spustila na 6.6 posto. Samo je Srbija, od promatranih zemalja, imala više stope nezaposlenosti od Hrvatske. Inflacija je u svim odabranim zemljama bila relativno stabilna tijekom promatranog razdoblja te je tek 2020. godine značajnije porasla.

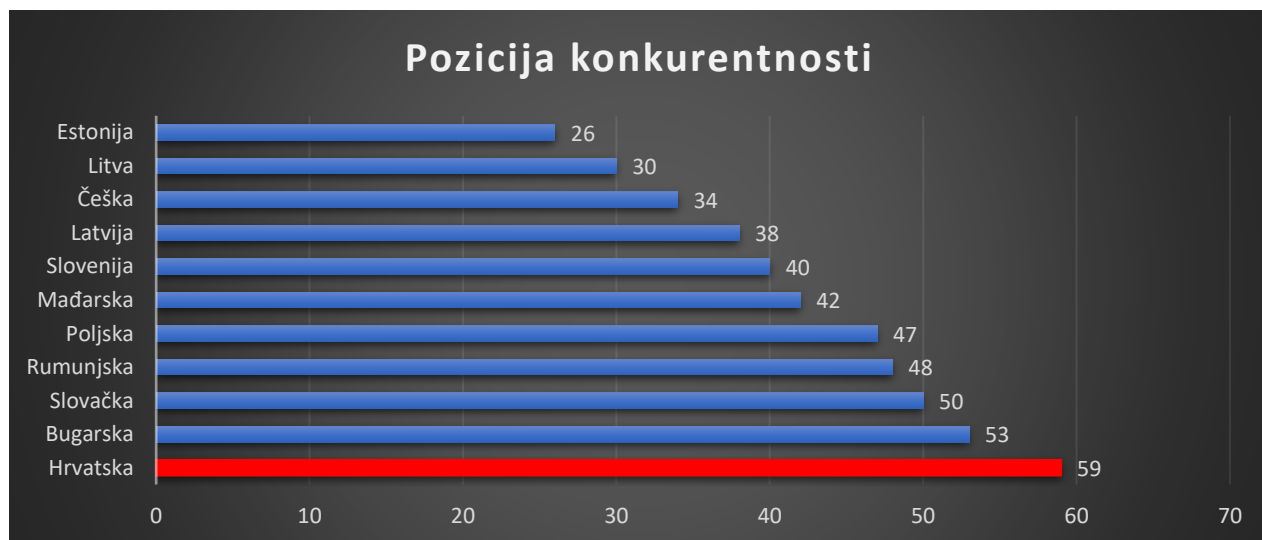
4.4. Konkurentnost hrvatskog gospodarstva

Za analizu konkurentnosti hrvatskog gospodarstva koristit će se „Godišnjak svjetske konkurentnosti 2021.“ koji objavljuje IMD – Institut za razvoj poslovnog upravljanja, neovisna akademska institucija iz Švicarske. Riječ je o godišnjem izvješću koji se objavljuje u svrhu analiziranja i rangiranja sposobnosti nacija da kreiraju i održe okruženje koje održava konkurentnost poduzeća. IMD (2021.) analizira i rangira zemlje prema tome kako upravljaju svojim kompetencijama kako bi postigle dugoročno stvaranje vrijednosti. Konkurentnost gospodarstva ne može se svesti samo na BDP i produktivnost jer se poduzeća također moraju nositi s političkom, socijalnom i kulturnom dimenzijom. Vlade stoga trebaju osigurati okruženje koje karakteriziraju učinkovite infrastrukture, institucije i politike koje potiču održivo stvaranje vrijednosti poduzeća. Svjetska ljestvica konkurentnosti temelji se na 333 kriterija konkurentnosti odabranih kao rezultat sveobuhvatnih istraživanja koja koriste ekonomsku literaturu, međunarodne, nacionalne i regionalne izvore i povratne informacije poslovne zajednice, vladinih agencija i akademika.

U 2021. godinu bile su uključene 64 zemlje što je za jednu više u odnosu na prethodnu godinu te s obzirom da istraživanje ne uključuje Srbiju iz prethodne analize makroekonomske performanse, onda će ona biti izostavljena. Hrvatska je 2021. godine zauzela 59. poziciju od 64 države uključene u istraživanje, što je napredak od samo jedne pozicije. „Tijekom posljednjih pet godina (2017.-2021.) pozicija Hrvatske na globalnoj ljestvici konkurentnosti kreće se između 59. i 61. mjesta, što znači da zapravo stagniramo“ (Nacionalno vijeće za konkurentnost, 2021).

Poljska je zabilježila najveći pad u odnosu na prošlu godinu i to od čak 8 mjesta, zatim sljede Slovenija i Bugarska s padom od 5 mjesta. Slovačka je pak zemlja s najvećim napretkom od svih promatranih zemalja pa je tako u 2021. godini ostvarila rast od 7 mjesta u odnosu na prošlu godinu, Mađarska je imala porast od 5 mjesta, a Rumunjska i Latvija od 3 mjesta. Ostale zemlje su imale približno istu poziciju kao i godinu dana ranije.

Grafikon 6. Konkurentnost gospodarstva Republike Hrvatske prema IMD-u u odnosu na referentne zemlje za 2021. godinu

Izvor: Nacionalno vijeće za konkurentnost. IMD – Godišnjak svjetske konkurentnosti 2021.

Kao pozitivne promjene ocjene konkurentnosti Hrvatske za 2021. godinu u odnosu na prethodnu godinu ističu se (Nacionalno vijeće za konkurentnost, 2021):

- gospodarski rezultati - domaće gospodarstvo pomak za jedno mjesto, zaposlenost pomak za četiri mjesta
- efikasnost javnog sektora – pomak od pet mjesta za poreznu politiku te čak deset mjesta za društveni okvir
- efikasnost poslovnog sektora – bolja pozicija produktivnosti i efikasnosti za šest mjesta
- infrastruktura – znanstvena infrastruktura poboljšana za četiri mjesta.

Najveći zabilježeni pad, prema istom izvoru, je u području međunarodne trgovine (-10 mjesta), stranih ulaganja (-18 mjesta), cijena (-8 mjesta) te javnih financija (-10 mjesta). Neke od navedenih slabosti su otpornost gospodarstva, realni rast BDP-a, stopa zaposlenosti, državno vlasništvo u kompanijama, pravosuđe, pravni i regulatorni okvir, birokracija, osobni porezi, potreba za gospodarskim i socijalnim reformama, održivi razvoj te visoko obrazovanje.

Perkov (2017.), kako je navedeno u radu Vurnek, Hodak, Bengez (2019.), navodi sljedećih osam razloga nekonkurentnosti Hrvatske:

- 1) neefikasna javna uprava i neekonomično upravljanje državnom imovinom – svaki treći zaposlenik radi za državu, a državna poduzeća stvaraju čak 30% BDP-a
- 2) sporo i neučinkovito pravosuđe
- 3) loš porezni sustav (npr. na svakih 1000 eura plaće državi se daje oko 1500 eura davanja i poreza te postojanje previše poreznih stopa i čak 256 parafiskalnih nameta).
- 4) korupcija na svima razinama društva
- 5) deficit vanjsko-trgovinske bilance i javni dug – javni dug dosegao 85% BDP-a (2015. godine iznosio 283 milijarde kuna), a proračunski deficit oko 6% BDP-a, svake sekunde javni dug raste 443 kune te po stanovniku iznosi 67.604,00 kuna, a po zaposlenom 187.727,00 kuna
- 6) obrazovni sustav i znanstveno-istraživački rad – svega 18% visokoobrazovanih u radno aktivnom stanovništvu, dok je prosjek EU 30%. Svaki stoti građanin Hrvatske je nepismen. Istraživanje i razvoj daje slabe rezultate jer se iz BDP-a izdvaja svega 0.7% dok u EU teže izdvajanju do 3%
- 7) tržište rada i konzervativno zakonodavstvo - Zakon o radu je rigidan s velikim brojem povlastica i visokim troškovima otpuštanja iz čega proizlazi manjak sposobne radne snage, fleksibilnosti i mobilnosti tržišta rada. U RH samo je 50% radnog stanovništva zaposleno što je poražavajuće. Uz negativan demografski trend već od 2020. godine bit će 0.65 radnika na jednog umirovljenika, dok je prosjek zaposlenosti u EU 2/3 radno sposobnog stanovništva
- 8) sustav zdravstvene zaštite, mirovinskog osiguranja i socijalnih prava – oko 30% BDP-a se izdvaja za mirovine, a 40% korisnika mirovine mlađe je od 65 godina. Na jednog umirovljenika ide 1.18 zaposlenih što je jedan od najnepovoljnijih uvjeta u svijetu.

Slaboj konkurentnosti hrvatskog gospodarstva doprinosi i negativna demografija koju je samo potvrdio provedeni popis stanovništva 2021. godine, a koji ukazuje na drastično smanjenje broja stanovnika u Hrvatskoj. Tako je popisom zabilježeno manje od 3.9 milijuna stanovnika (Državni zavod za statistiku, 2022.) što je primarno posljedica emigracija stanovništva i negativnog prirodnog priraštaja.

5. Rasprava

Kao što statistički podatci i pokazuju, Hrvatska je u razdoblju nakon šestogodišnje kontrakcije, zabilježila pozitivne stope rasta BDP-a koje su posljedično dovele do smanjenja stope nezaposlenosti. Gospodarski rast u razdoblju od 2015. do 2019. godine nije bio toliko visok da bi doveo do značajnog porasta opće razine cijena, odnosno inflacije. Inflacija je početkom promatranog razdoblja bila negativna, dakle bila je prisutna deflacija, da bi se s vremenom prilagodila gospodarskom rastu te od 2017. do 2019. godine kretala u rasponu od 0.8% do najviših 1.5% godišnje. Zatim je došla 2020. godina i pandemija uzrokovana koronavirusom, što je dovelo do značajnog smanjenja gospodarskih aktivnosti, a povezano s tim i porasta stope nezaposlenosti. Iste godine je zabilježena stopa inflacije približna nuli te možemo reći kako je razdoblje od 2018. do 2020. godine, razdoblje dezinflacije, odnosno smanjenja stope inflacije. Ponovno „otključavanje“ država dovelo je do naglog porasta gospodarskih aktivnosti, a sukladno tome i porasta inflacije.

Pregrijana ekonomija stvara pritisak na inflaciju (Blanchard, 2021). Naime, 2021. godine naglo je porasla potražnja za proizvodima i uslugama, a sve kako bi se što brže vratili na predkrizno razdoblje. Takav nagli porast potražnje doveo je do problema s lancima opskrbe. Ako potražnja za nekim proizvodom padne sa 100 komada 2019. godine na 50 komada 2020. godine, što je pad od 50%, potreban je rast od 100% da bi se 2021. godine dostigla razina od 100 komada. Kada potražnja za mnogim proizvodima i uslugama rapidno padne, kao što je to bio slučaj 2020. godine, te još brže naraste iduće godine, to stvara veliki problem za državu, ali i za globalnu ekonomiju. U tom razdoblju proizvodni lanci nisu mogli pratiti potražnju, što je u kombinaciji s porastom cijene energenata dovelo do tako naglog skoka cijena u 2021. godini, a svjedoci smo da se taj porast povećao i u 2022. godini. Ilustrativni primjer može pobliže dočarati što se zapravo dogodilo. Ako 50 ljudi istovremeno uđu u restoran, velike su šanse da neće moći svi biti posluženi. Međutim, ako 50 ljudi uđe tijekom dana u restoran, vjerojatno će svi biti posluženi. I to je upravo ono što je dovelo do visoke stope inflacije, dakle, velika potražnja zajedno s ograničenom ponudom uzrokovanom problemima s lancima opskrbe (Vuković, 2022.).

Proizvodne tvrtke su otvaranjem ekonomija počele kupovati više sirovina nego prije, iz dva razloga (Vuković, 2022.). Prvi je kako bi zadovoljile trenutnu rastuću potražnju za svojim proizvodima, a drugi kako bi ponovno popunile svoje zalihe koje su i prije imale jer su tijekom

2020. godine potrošile većinu zaliha. To je pak dodatno utjecalo na visoku inflaciju jer je potražnja bila veća nego inače.

Kako je svijet postao „globalno selo“, tako se navedeni događaji odnose i na Hrvatsku. Naime, Hrvatska je mala otvorena ekonomija bez značajnog utjecaja na globalnu ekonomiju; sve što se značajno događa izvan Hrvatske može imati utjecaj na njezino gospodarstvo. Jedan od takvih događaja, osim spomenute pandemije, je i rat u Ukrajini koji je pridonio porastu cijene energije, a povezano s tim i cijene hrane. Ostaje za vidjeti kako će se odvijati novonastala situacija zbog koje će mnoge države doživjeti dodatne šokove nedugo nakon oporavka od pandemije.

Svi ti događaji vodit će vrlo vjerojatno dodatnom povećanju opće razine cijena, a kako bi se visoka inflacija suzbila potrebno je djelovanje restriktivne politike koja pak vodi do usporavanja rasta gospodarstva, a možda i do gospodarskog pada. Amerika je već doživjela pad gospodarskih aktivnosti od 1.5% za prvi kvartal 2022. godine, u odnosu na predviđeni rast od 1% (Ponaciano, 2022), a Fed (središnja banka Amerike) je tek počeo s podizanjem kamatnih stopa, odnosno restriktivnom monetarnom politikom. Ako se ponovi negativan gospodarski rast i u drugom kvartalu, to bi moglo značiti ulazak u recesiju. Obično se gospodarska situacija iz američkog gospodarstva prelijeva na globalnu razinu s obzirom da je Amerika najveća gospodarska sila. Takva situacija vrlo vjerojatno će se dogoditi i Europi, koja je već pogođena ratom u Ukrajini i rastom cijena, a samim time i na Hrvatsku.

6. Zaključak

U radu je analizirana makroekonomska performansa Hrvatske kao i makroekonomska performansa Bugarske, Češke, Estonije, Litve, Latvije, Mađarske, Poljske, Rumunjske, Slovačke, Slovenije te Srbije za razdoblje od 2015. do 2021. godine. Analizi je prethodilo upoznavanje s temeljnim pojmovima koji se kroz rad spominju. Tako su u teorijskom dijelu objašnjeni indikatori makroekonomske performanse; bruto domaći proizvod, stopa inflacije i stopa nezaposlenosti koji su kasnije bili korišteni u istraživačkom dijelu rada.

Istraživanje, koje je provedeno koristeći sekundarne izvore podataka, dovelo je do spoznaje kako hrvatsko gospodarstvo ne napreduje željenim stopama rasta, što potvrđuje i „Godišnjak svjetske konkurentnosti 2021.“ koji objavljuje IMD – Institut za razvoj poslovnog upravljanja. Prema navedenom izvještaju, Hrvatska se nalazila na posljednjem mjestu od svih promatranih zemalja te je kroz promatrane godine samo stagnerala.

Brojni su izazovi koji su pred Hrvatskom kako bi se konačno vidio značajan i održiv iskorak po pitanju konkurentnosti i ostalih makroekonomskih indikatora. Za napredak je potrebno provesti brojne strukturne reforme, prilagoditi gospodarstvo digitalnom dobu te smanjiti porezno opterećenje nametnuto poduzetnicima, ali i građanima. Utjecaj pandemije (početkom 2020. godine) učinio je vidljivim prethodno navedene slabosti hrvatskog gospodarstva s obzirom da je Hrvatska od promatranih zemalja doživjela najveći gospodarski pad (8.1%), dok je prije pandemije imala relativno niske stope rasta. Uspješna ekonomija je ona koja uspije povezati visoku stopu gospodarskog rasta, nisku stopu nezaposlenosti te nisku stopu inflacije, a za to je važna snažna međusobna povezanost monetarnih i fiskalnih vlasti te konkurentno gospodarstvo.

Literatura

1. Abel, A. B., Bernanke, B. S. and Croushore, D. (2011). *Macroeconomics*. SAD. Pearson Education, Inc.
2. Akmačić, M., Mišević, P., Rudančić, A., (2020). *Europska revija*. Br. 2(12), str. 106-115. Dostupno na: <https://www.bib.irb.hr/1100146> (Pristupljeno 20.6.2022.)
3. Blanchard, O. (2021). *Macroeconomics*. Harlow. Pearson Education Limited.
4. Borozan, Đ. (2019). *Makroekonomija*. Osijek. Ekonomski fakultet.
5. Cowen, T. and Tabarrok, A. (2013). *Modern principles of economics*. New York. Worth Publishers.
6. Družić, I., Tica, J. i Mamić, A. (2006). The Challenge of Application of Phillips Curve: The Case of Croatia. *Zagreb International Review of Economics & Business, SCI* (1), 45-59. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/78588> (Pristupljeno 20.8.2022.)
7. Državni zavod za statistiku (2022.) „Objavljeni prvi rezultati Popisa 2021.“ Dostupno na: <https://dzs.gov.hr/vijesti/objavljeni-prvi-rezultati-popisa-2021/957> (Pristupljeno 20.6.2022.)
8. Eurostat (2021.). Unemployment statistics and beyond. Dostupno na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Unemployment_statistics_and_beyond (Pristupljeno 26.4.2022.)
9. Eurostat (2022). Real GDP growth rate – volume. Dostupno na: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00115/default/table?lang=en> (Pristupljeno: 26.4.2022.)
10. Eurostat (2022). Real GDP per capita. Dostupno na: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_08_10/default/table?lang=en (Pristupljeno: 20.6.2022.)
11. Hrvatska gospodarska komora (2022). *Gospodarska kretanja 2022*. Dostupno na: <https://www.hgk.hr/documents/gospodarskakretanja010222www623c503a2692b.pdf> (Pristupljeno 25.4.2022.)
12. Hrvatska narodna banka (2015.) *Ciljevi monetarne politike*. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/monetarna-politika/ciljevi> (Pristupljeno 20.6.2022.)

13. Hrvatska narodna banka (2022). Glavni makroekonomski indikatori. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/statistika/glavni-makroekonomski-indikatori> (Pristupljeno 25.4.2022.)
14. IMD (2022.) World Competitiveness Ranking. Dostupno na: <https://www.imd.org/centers/world-competitiveness-center/rankings/world-competitiveness/> (Pristupljeno 20.6.2022.)
15. Jones, C. I. (2018.) *Macroeconomics*. New York. W. W. Norton & Company
16. Krugman, P. And Wells, R. (2015). *Macroeconomics*. New York. Worth Publishers.
17. Mankiw, N. G. (2016). *Macroeconomics*. New York. Worth Publishers.
18. Mankiw, N. G. And Taylor, M. P. (2014.) *Economics*. Andover. Cengage Learning EMEA.
19. Međunarodni monetarni fond (2022). World economic outlook (April 2022); Inflation rate, average consumer prices. Dostupno na: <https://www.imf.org/external/datamapper/PCPIPCH@WEO/BGR/HRV/EST/SVN/HUN/ROU/SVK/LVA/LTU/POL/CZE/SRB> (Pristupljeno 26.4.2022.)
20. Nacionalno vijeće za konkurentnost. IMD – Godišnjak svjetske konkurentnosti 2021. Dostupno na: <http://konkurentnost.hr/imd-godisnjak-svjetske-konkurentnosti-2021/> (Pristupljeno 27.4.2022.)
21. Okun, Arthur Melvin. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=44979> (Pristupljeno 20.6.2022.)
22. Phillips, Alban William. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Dostupno na : <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=48079> (Pristupljeno 20.6.2022.)
23. Ponaciano, J. (2022.) U.S. Economy Shrank 1.5% Last Quarter In Worst Showing Since Covid Recession, New GDP Estimate Shows. Dostupno na: <https://www.forbes.com/sites/jonathanponciano/2022/05/26/us-economy-shrank-15-last-quarter-in-worst-showing-since-covid-recession-new-gdp-estimate-shows/?sh=576c8a784e14> (Pristupljeno 20.6.2022.)

24. The World Bank (2022). GDP (current US\$) – Croatia. Dostupno na:
<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=HR>
(Pristupljeno 20.6.2022.)
25. Vlada Republike Hrvatske (2022.) „Sjednica Vlade: Usvojen paket od 4,8 milijardi kuna za ublažavanje rasta cijena energenata, na snazi od 1. travnja“ Dostupno na:
<https://vlada.gov.hr/vijesti/sjednica-vlade-usvojen-paket-od-4-8-milijardi-kuna-za-ublazavanje-rasta-cijena-energenata-na-snazi-od-1-travnja/35034>
(Pristupljeno 20.6.2022.)
26. Vuković, V. (2022.) Is inflation peaking? Dostupno na:
<https://oraclum.substack.com/p/is-inflation-peaking> (Pristupljeno 20.6.2022.)
27. Vurnek, D., Hodak, Z. i Bengez, A. (2019). Konkurentnost gospodarstva Republike Hrvatske. *Obrazovanje za poduzetništvo – E4E : znanstveno stručni časopis o obrazovanju za poduzetništvo*. Vol. 9 No 1, str. 79-93. Dostupno na:
<https://hrcak.srce.hr/file/323010> (Pristupljeno 2.5.2022.)
28. Zakon o tržištu rada (2022). Dostupno na : <https://www.zakon.hr/z/1751/Zakon-o-tr%C5%BEi%C5%A1tu-rada> (Pristupljeno 30.3.2022.)

Popis tablica

<i>Tablica 1:</i> Razlika između nominalnog i realnog BDP-a	4
<i>Tablica 2:</i> Izračun BDP-a prema rashodnoj metodi	6
<i>Tablica 3:</i> Izračun BDP-a prema dohodovnoj metodi	7
<i>Tablica 4:</i> Izračun BDP-a prema proizvodnoj metodi	8
<i>Tablica 5:</i> Godišnje stope rasta realnog BDP-a Hrvatske i odabranih zemalja za razdoblje od 2015. do 2019. godine	18
<i>Tablica 6:</i> Realni BDP per capita Hrvatske i odabranih zemalja za 2015. i 2019. godinu	19
<i>Tablica 7:</i> Godišnje stope rasta realnog BDP-a Hrvatske i odabranih zemalja za 2020. i 2021. godinu.....	21
<i>Tablica 8:</i> Godišnja stopa inflacije Hrvatske i odabranih zemalja za razdoblje od 2015. do 2019. godine	23
<i>Tablica 9:</i> Godišnja stopa inflacije Hrvatske i odabranih zemalja za 2020. i 2021. godinu	24
<i>Tablica 10:</i> Godišnja stopa nezaposlenosti Hrvatske i odabranih zemalja za razdoblje od 2015. do 2019. godine	27
<i>Tablica 11:</i> Godišnja stopa nezaposlenosti Hrvatske i odabranih zemalja za 2020. i 2021. godinu.....	28

Popis slika

<i>Slika 1.</i> Okunov zakon na primjeru Hrvatske za razdoblje od 2000. do 2018. godine (kvartalno)	14
---	----

Popis grafikona

<i>Grafikon 1..</i> Phillipsova krivulja na primjeru Hrvatske za razdoblje od 2015. do 2020. godine	15
<i>Grafikon 2.</i> Stopa rasta realnog BDP-a u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2015. do 2019. godine	17
<i>Grafikon 3.</i> Usporedba godišnje stope rasta realnog BDP-a Hrvatske i prosjeka za razdoblje od 2015. do 2019. godine	20
<i>Grafikon 4.</i> Stopa inflacije Republike Hrvatske za razdoblje od 2015. do 2019. godine	22
<i>Grafikon 5.</i> Stopa nezaposlenosti Republike Hrvatske za razdoblje od 2015. do 2019. godine.....	26
<i>Grafikon 6.</i> Konkurentnost gospodarstva Republike Hrvatske prema IMD-u u odnosu na referentne zemlje za 2021. godinu	30